

Rudolf Bok

ZÁKULISÍ FILMU

OČIMA KASKADÉRA

→ techniky → triky → příběhy

Rudolf Bok (*1963) se profesi kaskadéra učil od legend oboru Jaroslava Tomsy nebo Zdenka Srstky a patří do slavné české kaskadérské školy 90. let. Proslavil se do té doby nemyslitelným skokem ze Žďákovského mostu, který mu kromě zápisu do Guinnessovy knihy rekordů přivodil i zlomeninu páteřního obratle. Jako kaskadér působil v mnoha reklamách, seriálech a filmech, a to i mezinárodních, např. Liga výjimečných, Hartova válka, Král Artuš, Dívka tvých snů, Bídnič, z českých Arabela, Byl jednou jeden polda I a II, Zdivočelá země a další.

Rudolf Bok je také zapsán v Guinnessově knize rekordů – v knize vás seznámí také se svým nejslavnějším kouskem: neuvěřitelným skokem do vody ze Žďákovského mostu. Rudolf je dodnes držitelem světového rekordu za tento svůj 58,28 metrů dlouhý skok. Jaké pocity při něm měl a co všechno pro něj musel podstoupit? A pokusil se i o další rekordy?

Rudolf Bok

ZÁKULISÍ FILMU

OČIMA

KASKADÉRA

- techniky
- triky
- příběhy

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Rudolf Bok

Zákulisí filmu očima kaskadéra

techniky, triky, příběhy

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401

jako svou 8630. publikaci

Odpovědná redaktorka Lucie Peláková

Grafická úprava a sazba Jakub Náprstek

Ilustrace Jan Syka

Fotografie na obálce Depositphotos/maxcam, Tomáš Třeštík, archiv autora

Počet stran 144

První vydání, Praha 2022

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a.s., 2022

Cover & Layout Design © Jakub Náprstek, 2022

Cover Photo © Depositphotos/maxcam; archiv autora

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-6614-5 (pdf)

ISBN 978-80-271-3208-9 (print)

Obsah

Předmluva.....	9
→ Úvod	13
→ Osobnost kaskadéra	15
Fyzické dispozice	15
Mé osobní kaskadérské zkušenosti	17
Natáčení v ateliéru Lloyda A. Simandla	18
Reklama pro švédskou TV	21
Psychika kaskadéra	32
Seskok ze Žďákovského mostu do Orlické přehrady	33
Odvaha, hazard a přecenění vlastních schopností.....	39
Chování v extrémních podmínkách	42
→ Rozdělení kaskadérských akcí	47
Filmové kaskadérství.....	47
Kaskadérská vystoupení	49
Ostatní kaskadérské aktivity	49
→ Kaskadérské akce spojené s dopravními prostředky ...	51
Náraz autem do chodce.....	51
Převrácení automobilu, jízda po dvou kolech	53
Vysakování z auta nebo vlaku	55
Zvedání motocyklu na zadní a přední kolo	56
Let vrtulníkem na provazovém žebříku.....	60
→ Kaskadérské akce spojené se zvířaty	61
Koně.....	61
Psi a vlci	64
Krávy a býci.....	65
Ostatní zvířata.....	65

→ Exploze, trhačky, katapulty	67
Exploze	67
Trhačky a katapulty	69
→ Kaskadérské akce bez technické podpory.....	71
Skoky a pády	71
Pády ze schodů.....	74
Proskakování zavřenými okny, dveřmi, sklem a propadávání stropem	77
Druhy skel vhodné k proskakování	79
Standardní a speciální rvačky.....	84
Střelba	87
Souboje spojené s bojovým uměním a se zbraněmi	89
→ Speciální kaskadérské akce	93
Akce pod vodou	93
Hoření	94
Následky hoření.....	95
Příprava před hořením.....	96
Typy hoření	96
Hořící směsi a hašení.....	98
Běh hořícího člověka – český rekord	99
→ Smrt přímo před kamerou	105
→ Maskéři a postřely	107
Maskéři	107
Postřely	110
→ Speciální efekty	111
→ Speciální kaskadérský trénink	113
Lichý týden.....	114
Sudý týden.....	115

→ Příhody z natáčení	117
Kung-fu babička	117
Přidržený komparzista	118
Narozeniny Heleny Vondráčkové	120
→ Podrobný popis videoukázek.....	121
Video 1 – Ruda	121
Video 2 – kaskadéři	123
Video 3 – projíždění hořících skel.....	124
Video 4 – hoření s následným skokem z 1. patra	124
Video 5 – Barrandero	125
Video 6 – skok ze Žďákovského mostu.....	126
→ Kaskadéři v reklamě i jinde	127
→ Závěr	129
Poděkování.....	130
Co o mně napsali	131
Komentovaná obrazová příloha	138

↑ Americký gangster z 30. let Jarda Tomsa nekompromisně likviduje dávkou z dobového samopalu Lád'u Lahodu. Hanka Dvorská si chodí v pohodě po rukou na střeše a Zdeněk Srstka si v popředí cvičí s činkami. A já na svém věrném oři Yamaha Dragstar pokušuji v klidu doutníček (foto: Petr Hrubeš)

Předmluva

Rád bych se s vámi v této knize podělil o zážitky, které jsem prožil nejen v zákulisí při natáčení filmů během své třicetileté kaskadérské kariéry (kaskadérství jsem se věnoval v letech 1988–2018). Současně vám nabízím, že poddhalím zajímavé podrobnosti z kaskadérských scén, které divák buď nevnímá nebo vnímat nemůže, jelikož nejsou z hotového filmového díla patrné.

Někteří kaskadéři snili o svém povolání odmala, jiní se k této práci dostali náhodou (ačkoliv se říká, že náhody neexistují) a poslední skupina měla v rodině nebo v blízkém okolí kaskadéra a rozhodla se pokračovat v jeho odkazu. Přiznávám, že patřím do té poslední skupiny a na první trénink kaskadérů (tehdy jediné kaskadérské skupiny v Československu) pod vedením Jaroslava Tomsy jsem se dostal díky mému otčímovi Jirkovi Heřmanskému. Ten jednou přišel z hospody a povídá: „Rudo, nechceš dělat kaskadéra? Ted' jsem mluvil s jedním bývalým kaskadérem, který mi dal telefonní číslo na šéfa kaskadérů Jaroslava Tomsu.“ Po krátkém zamyšlení nad touto prací jsem Jardovi Tomsovi zavolał. Na první trénink mě Jarda pozval do tělocvičny sportovní školy v ulici Nad Štolou v Praze. Na podzim roku 1988 jsem vešel dovnitř a uviděl skupinu kaskadérů v plném tréninku pod vedením Zdeňka Srstky. Sundávám si mikinu, aby všichni viděli mé vypracované tělo, když se náhle ozval Zdeňkův hromový hlas: „Hele, ty vole, voblíkni se, nebo nastyďneš!“ Byl to jasný vzkaz, že tam nikdo není zvědavý na exhibicionisty, ale na předvedené výkony. V pikosekundě jsem se opět oblékl a dal se do tréninku. Po skončení prvního tréninku mi bylo doporučeno, abych začal chodit na box, který jsem do té doby viděl jen v televizi. S průpravou boxu mi pomáhal zkušený kaskadér Jindra Sejk, jenž býval boxerem evropské úrovně, později mě učila dnes již legenda boxu – Rostě Osička. Teprve poté jsem byl přijat do skupiny kaskadérů, kde nás boxersko-filmovému umění¹ učil Jarda Tomsa, a mohl jsem se zapojit i do natáčení filmů.

¹ *Boxersko-filmové umění je provádění klasického boxu tak, abychom se při natáčení nezranili. Při klasickém boxu rozdáváte a přijímáte údery naplno, ale při filmovém boxu byste se neměli protivníka téměř ani dotknout s výjimkou břicha, kde je vítán lehký kontakt, aby akční scéna vypadala věrohodněji.*

Můj reálný život je dodnes propojen s kaskadérstvím a akčními filmy. Tyto tři roviny se mi neustále prolínají a zapadají do sebe. Musím si občas dávat pozor, abych si nepopletl reálný život s filmem, neboť v mnoha životních situacích, ve kterých jsem se ocitl, by to bylo snadné:

- ➔ Ve filmu *Triple X* jsem hrál strážníka městské policie a poté jsem byl tři roky u říční jednotky městské policie.
- ➔ Ve *Zdivočelé zemi* jsem coby vězeňská stráž zavíral do cely Martina Dejdu, ve filmu *Bumerang* zase Jiřího Schmitzera, a poté jsem byl zaměstnán pět let ve Vězeňské službě ČR jako eskorta vězňů a justiční stráž.
- ➔ V mnoha filmech jsem hrál vojáky (*Stalingrad*, *Mladý Indiana Jones*) a posléze jsem se stal členem profesionální armády, konkrétně 4. brigády rychlého nasazení v Žatci u minometné čety.
- ➔ Figuroval jsem v různých filmech a seriálech jako policista (např. *Kriminálka Anděl*) a byl jsem policistou u ochranné služby v uniformě, kde mi velela policejní legenda, generálmajor Jiří Komorous.
- ➔ A v neposlední řadě jsem hrál kriminalistu – v seriálech *Letiště* a *Ulice* – a poté jsem se stal profesionálním kriminalistou, komisařem-vyšetřovatelem a operativcem.

No není to náhoda? Také jsem bydlel u stanice tramvaje, která se jmenovala „Strážní“ a můj dům se nacházel v ulici „Na Hlídce“. To si tak život nebo osud zahrává i s názvy ulic a stanic tramvají...

V každé ozbrojené složce jsem zažil něco zajímavého, poučného i veselého s tím, že se mi do denní praxe neustále míchaly akční filmy. U městské policie jsem podvědomě prováděl kaskadérské kousky – třeba když jsem při kotvení lodi nedal zpětný chod, aby zůstala nehnutě stát, ale místo toho jsem z ní za jízdy vyskočil a poté se jí snažil zastavit. Nebo když jsem na poslední chvíli uhnul před jezem, který se nedal sjet, případně když jsem se na poslední chvíli vyhýbal největšímu kolesovému parníku Vyšehrad, který proti mně vyrazil z plavební komory. Při jedné policejní akci, kdy výrostci házeli kamení z mostu na loď, jsem v rámci urychlení zásahu (od které nás zdržovalo vypouštění vody z plavební komory) vyšplhal z plavební komory po kolmé zdi a běžel jsem na místo činu. Už byli pryč, darebáci, ale velitelé kroutili hlavami, postup se jim zjevně nelíbil, jelikož byl silně nestandardní. Někdo si může myslet, že práce na lodi je romantická, ale většinou to tak

↑ S Tondou Šímou (vlevo) v armádě ČR ve 4. brigádě rychlého nasazení - dělostřelecký výcvik Vyškov, kde byla na základním výcviku i Bára Špotáková (foto: archiv Rudolf Bok)

nebylo. V létě bylo vedro a během dvanáctihodinové služby jsme tahali z vody uhynulé labutě a kachny, zachraňovali plácající se lidi ve Vltavě, kontrolovali na březích bezdomovce, aby nerozdělávali oheň, spolupracovali s porybnými, honili pytláky atd. Ovšem v podvečer, když jsme ukotvili loď naproti osvětlenému Vyšehradu, to byla nádherná romantická atmosféra, kterou jsem si náležitě vychutnával.

ÚVOD

Kaskadérem byl dříve označován cirkusový artista, jenž předváděl opakující se kaskády cviků, skoků či riskantní salta, tedy pro běžného smrtelníka něco neproveditelného, nepředstavitelného a úžasného zároveň. S rozvojem tuzemské i zahraniční filmové produkce, ve které přibýlo mnoho nebezpečných či komplikovaných scén, vzrostlo riziko lehkých či vážnějších zranění herců. Bylo nutné na tuto situaci reagovat. Začali tedy být nasazováni kaskadéři, kteří se s těmito nebezpečnými situacemi setkávali téměř každý den. Nahrazovali hlavní představitele hlavně při rvačkách, skocích, pádech a dalších nebezpečných akcích. Mállokterý producent by nechal hlavního hrdinu provozovat kaskadérské kousky, jelikož by si při případném zranění herce musel vzít celý filmový štáb nucenou dovolenou a čekat, až se hrdina uzdraví. Každý filmový štáb tedy začal při natáčení využívat skupinu kaskadérů, kteří tyto nebezpečné scénky mohli provádět i několikrát za sebou, aniž by došlo k vážnému zranění.

V dnešní době jsou kaskadéři dle představ většiny ti neohrožení muži ve filmech, kteří proskakují sklem, skáčí z obrovských výšek, hoří, perou se, visí na vrtulnicích, vybuchují nebo se nechávají přejet tankem či jinou technikou. Záběr kaskadérů bývá ale ještě mnohem širší: práce se šelmami a jinými zvířaty, řízení osobních a nákladních aut, vlaků, letadel či ovládání jiné techniky společně s akcemi speciálně přizpůsobenými na míru toho či onoho filmu.

Abych nevytvořil dojem, že tuto profesi zastávají pouze muži, rád bych se zde zmínil o mediálně proslulé Hance Dvorské, jež zlomila ego nejednomu z kaskadérů, kteří se domnívali, že mají lepší fyzickou kondici než ona. Ač je Hanka nejstarší kaskadérkou na světě (61 let), v přímé konfrontaci s ní selhávají téměř všichni namakaní mladíci. S Hankou mohou držet krok jen aktivní vrcholoví sportovci, kteří vykonávají fyzicky náročný druh sportu. Hanka je

něco jako ženský Jarda Jágr, a kdo ji nezná, ať si ji vyhledá na internetu, aby si přečetl, kolik tisíc seskoků z letadla provedla, kolik titulů železných mužů nasbírala a v kolika filmech hrála.

Na závěr úvodu si dovolím malé upozornění: tato knížka není návodem, jak se zmrzačit či sprovodit z tohoto světa. Měla by posloužit pohybově nadaným jedincům, kteří se o kaskadérství zajímají a chtějí vědět nebo si i vyzkoušet, jakým trikem či dovedností se provádí různé kaskadérské kousky (proto v ní popisují určité typy kaskadérských akcí, jež jsem sám viděl či osobně prováděl). Kniha je také určena všem nadšencům, fandům a zvědavcům toužícím vědět, jak provádět kaskadérskou práci tak, aby vypadala věrohodně. Pravdou je, že doopravdy se minimálně něco udělat musí, jelikož vše nejde jen tak naaranžovat. Za celou dobu své kariéry jsem poznal spousty dobrých kaskadérů, ale jen málo kaskadérů výjimečných. Největší a dnes již legendární osobnosti, které zakládaly kaskadérskou skupinu (v současnosti známou pod názvem Filmka), již nejsou mezi námi – nejznámější Jaroslav Tomsa, Zdeněk Srstka a Ota Rademachr. A bohužel se trochu pozapomnělo i na jejich vrstevníky – Franta Capl, bratři Engelové, bratři Klenotové, Jindra Sejk, bratři Jáklové... V čem byli tito kaskadéři výjimeční? Uměli většinou několik sportů na reprezentační úrovni, měli posunutý práh bolesti a všichni měli žalostné podmínky k výkonu svého povolání. Také se navzájem respektovali a mohli se v kaskadérských akcích (i mimo ně) jeden na druhého spolehnout, i když se občas našel jedinec, jenž vybočoval z řady. Samozřejmě, že pár osobností mělo chuť dokázat ostatním, že jsou lepší v tom či onom, a tento syndrom přetrvává až do dnešních dnů. Opravdový mistr ale nemusí nikomu nic a je schopen na place vždy předvést precizní výkon hoden obdivu.

Ale věnujme se nyní kaskadérskému umění... Začneme tím, jak by měl kaskadér či kaskadérka vypadat, co by měli umět a jakými vlastnostmi by měli disponovat.

OSOBNOST KASKADÉRA

Fyzické dispozice

Každý potenciální kaskadér by měl disponovat výbornou pohybovou koordinací a fyzickou kondicí. Také musí být schopen přehlížet menší zranění, o kterých se obvykle vůbec nemluví. Když už je zranění větší, jako jsou třeba naraženiny a pohmožděny všeho druhu, přehlížet se nedá, jelikož zasahuje do práce kaskadéra narušením jeho pohybové koordinace. Kaskadéři mají často tendenci svá zranění před filmovým štábem tajit, jelikož se stydí za to, že se jim přihodila nějaká ta nehoda, a ochotně jdou i s bolestivým zraněním na další zkoušku.

Adept na kaskadéra nemusí nutně vypadat jako kulturista, jelikož kulturistům svaly většinou v pohybu spíše překáží. Jsou žádoucí funkční svaly, protože síly je zkrátka k výkonu tohoto povolání třeba. Kaskadéři svou sílu prezentují různými způsoby, ať už při natáčení filmu, či mimo něj. Ve filmu byl nejnámějším vtipálkem již vzpomínaný Zdeněk Srstka, ale také třeba Karel Engel a Petr Drozda (zvaný Drozdák), kteří své silové kousky někdy dokázali prosadit přímo do scénáře. Zdeněk Srstka měl při jedné scéně zmačkat hliníkový ešus a zahodit ho do kouta se slovy: „Já jsem dobrák, ale když mě někdo nasere...“ Rekvizitář, jenž ešus sehnal, byl zvědavý, kde si ho Zdeněk nařízne nebo upraví, aby se mu podařilo ešus pohodlně a bez námahy zmuchlat. K jeho velkému překvapení si bývalý zápasník, boxer a vzpěrač nic neupravoval a při scéně prostě vzal úplně nový ešus do svých pracek a zmuchlal ho jako kus papíru. Zdeněk chtěl vždycky zvítězit, ať už ve filmu, či mimo něj, a i když měl podle scénáře prohrát, změnil ho a většinou vyhrál.